

درس سوم: امام خمینی از ولادت تا بیست سالگی

هدف‌های آموزشی

- ۱- آشنایی با روند آموزش‌های ابتدایی و تحصیلات اولیه امام خمینی
- ۲- آشنایی با زندگی خردسالی تا جوانی امام خمینی در خمین
- ۳- اطلاع از زندگی تحصیلی امام خمینی در حوزه علمیه اراک

سیدمصطفای مجتهد از همسر خود، هاجر خانم شش فرزند داشت، سه دختر - مولدآغا، فاطمه، آغازاده خانم - و سه پسر - مرتضی، نورالله و روح‌الله. روح‌الله به هنگام شهادت پدر تنها چهار ماه و بیست و دو روز داشت. او چهارشنبه بیستم جمادی‌الثانیه ۱۳۲۰ق مطابق با اول مهرماه ۱۲۸۱ش به دنیا آمد و پس از شهادت پدر، مادر او و صاحبه خانم عمه او، تربیت او را بر عهده گرفتند و او در این دوران از نعمت دایه‌ای دلیر و شجاع به نام خاور، معروف به ننه خاور بهره‌مند بود.^۱

سید روح‌الله خردسال و نوجوان، به رغم وضعیت نابسامان و به شدت آشفته جامعه ایرانی، در بیست سال اول عمر خود که گرفتار ظلم‌های بی‌حد و حصر حاکمان و فساد آنها از یک سو و نیز دخالت‌های قدرت‌های سلطه‌گر خارجی بود، هم نهضت مشروطیت و حوادث قبل و بعد آن را به چشم خود دید و هم زوال قدرت بی‌کفایت سلسله قاجاریه و کودتای انگلیسی و سر برآوردن رضاخان میرپنج را، به اضافه جنگ بین‌الملل اول و وضعیت رقت‌بار اقتصادی - معیشتی

۱. ر.ک: زمانه و زندگی امام خمینی، ص ۴۶.

ملت ایران و شیوع بیماری‌های عمومی که بسیاری از ایرانیان را به کام مرگ برد.^۱ روح‌الله خردسال در این سال‌ها هم از معلم خصوصی در منزل بهره‌مند بود و هم نزد برادر بزرگتر خود سیدمرتضی درس‌های متعددی شامل خوشنویسی، و بخشی از علم نحو، علم بلاغت، علم منطق و علم کلام را آموخت و هم در مکتب‌خانه ملاابوالقاسم تحصیل کرد و هم نزد شیخ جعفر و میرمحمد (افتخارالعلماء) درس‌های مقدماتی را تحصیل کرد، چنان‌که در دروس مقدماتی نزد دایی خود میرزا محمد مهدی و نیز نزد آقای نجفی خمینی نیز کسب دانش کرد.^۲ در همین دوران دشوار در حالی که سید روح‌الله اوان جوانی را آغاز کرده بود و مادر و عمه که هفده سال او را حفظ کرده بودند، در وبای ویرانگر که به جان مردم افتاد، در جوار رحمت خداوند مأوی گرفتند.^۳

سید روح‌الله در دوران نوجوانی و جوانی و تا پیش از عزیمت به اراک که در خمین و در کنار دیگر اعضای خانواده زندگی می‌کرد، در کنار تحصیل شاهد وضعیت نابسامان جامعه خود و محیطی که در آن زندگی می‌کرد نیز بود؛ او شاهد ناامنی‌ها و قتل و غارت‌های اشرار و یاغیان از یک سو و ظلم و ستم و فساد حکام محلی از سوی دیگر بود و چنان‌که گذشت با توجه به روحیه شجاعانه و خصلت‌های خانوادگی و ورزیدگی شخصی در کارهای دفاعی مردم شهر خمین در برابر اشرار و متجاوزان به نفوس و اموال و اعراض، نیز شرکت می‌کرد. نوجوانی و دوره اول جوانی سید روح‌الله در خمین به این صورت سپری گردید.

۱. ر.ک: همان، ص ۴۷ - ۵۴.

۲. ر.ک: صحیفه امام، ج ۱۹، ص ۴۲۶؛ و زمانه و زندگی امام خمینی، ص ۴۷.

۳. ر.ک: خاندان امام خمینی، محمدجواد مرادی‌پناه، ص ۱۱۹.

سید روح‌الله جوان در حوزه علمیه اراک

جوهره شخصیت سید روح‌الله به اضافه تربیت در محیطی سالم و سراسر خداخواهی و کمال‌طلبی و بهره‌مندی از مریبان و معلمان صالح و دلسوز، از روح‌الله جوان چنان شخصیتی ساخت که حتی حوادث بسیار دشوار و داغ‌های سنگین از دست دادن مادر و عمه، نتوانست او را از پیشرفت‌های علمی و معنوی آینده دور سازد. در همان سال‌ها حوزه علمیه اراک (سلطان‌آباد) به خاطر حضور پربرکت آیت‌الله حاج شیخ عبدالکریم حائری (قدس سره) در دو مقطع پیش و پس از نهضت مشروطه، آباد و بلند آوازه گردیده بود. آوازه حوزه اراک و جاذبه آیت‌الله حائری، سید روح‌الله جوان جویند کمالات علمی و معنوی را به سوی خود کشاند. او در سن نوزده سالگی رهسپار حوزه علمیه اراک شد و تا پیش از هجرت تاریخی حاج شیخ به حوزه علمیه قم و در حدود یک سال اقامت در حوزه اراک و مدرسه سپهدار، ادامه درس‌های حوزوی را نزد اساتید پی گرفت و در درس مطول شیخ محمدعلی بروجردی و درس منطق شیخ محمد گلپایگانی و درس شرح لمعه شیخ عباس اراکی شرکت کرد.

خلاصه درس سوم:

امام خمینی در نوزادی پدر را از دست داد و در کودکی فراگیری قرآن و آموزش‌های رایج در مکتب‌خانه‌های آن زمان را سپری کرد. امام خمینی علاوه بر فراگیری مقدمات علوم حوزوی در خمین، در حفاظت از شهر و خانه خود به همراه دیگران به مقابله با غارتگران و یاغیان پرداخت. امام خمینی به مدت یک سال در حوزه علمیه اراک تحصیلات حوزوی خود را پی گرفت.